

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala Lappeenranta
Sosionomi

Pilvi Hyttinen ja Pia Tomperi

Päiväkeskus Tikankulma -

Asiakkaiden kokemuksia päivätoiminnasta

Tiivistelmä

Pilvi Hyttinen ja Pia Tomperi

Päiväkeskus Tikankulma -Asiakkaiden kokemuksia päiväkeskuksesta, 38 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosionomikoulutus

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö 2019

Ohjaajat: Lehtorit Eija Semi ja Outi Kokko- Muhonen, Saimaan ammattikorkeakoulu, diakoni Ari Tuomikoski Lappeenrannan seurakuntayhtymä

Päiväkeskus Kaartinkulma muuttui Päiväkeskus Tikankulmaksi touko-kesäkuussa vuonna 2019. Opinnäytetyössä tutkittiin muutoksen vaikutuksia asiakkaiden arkeen. Lisäksi tarkasteltiin päiväkeskuksen hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto on kerätty syksyn 2019 aikana teemahaastattelujen avulla. Haastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän asiakasta ja kaksi Tikankulman työntekijää. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Lappeenrannan seurakuntayhtymän kanssa. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään muutoksen vaikutuksia asiakkaisiin, päiväkeskuksen merkityksellisyyttä asiakkaan arkeen ja päiväkeskustoiminnan kehittämistä. Opinnäytetyötä voi hyödyntää, jos halutaan tietoa päivätoiminnan merkityksestä asiakkaiden arjessa tai jos halutaan kehittää päiväkeskustoimintaa.

Tulokset osoittavat, että suurin painoarvo päiväkeskuksen arjessa on yhteisöllisyydellä. Toimipaikan muutto ja nimenmuutos ei ole vaikuttanut Tikankulman asiakasmääriin, mutta asiakkaat kokevat paikan erilaisena ja aikaisempaa virallisempana paikkana. Monet haastatelluista kaipasivat entisiä tiloja.

Opinnäytetyössämme nousi esille, että kohderyhmällä on haasteita käyttää sähköisiä palveluita ja virastoissa asioiminen koettiin haastavaksi. Jatkossa voisi tutkia kuinka monet Tikankulman asiakkaista käyttävät sähköisiä palveluja ja mitkä asiat koetaan sähköisten palveluiden haasteeksi. Toisena jatkotutkimuksen aiheena voisi olla yksilön kokemus työllistymisen esteistä.

Avainsanat: päiväkeskus, mielenterveys- ja päihdetyö, yhteisöllisyys, osallisuus

Abstract

Pilvi Hyttinen & Pia Tomperi

Päiväkeskus Tikankulma - Customer experiences in daytime activities 38 pages,
3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Service, Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2019

Instructors: Ms Eija Semi and Ms Outi Kokko -Muhonen Senior Lecturers, Saimaa University of Applied Sciences and Mr Ari Tuomikoski, deacon, Lappeenranta congregation

The name of the daycare center Kaartinkulma changed its name to Daycare Center Tikankulma in May-June 2019. The thesis investigated the effects of changes in customers everyday lives everyday life. A further aim was to examine the good practices and development needs of the daycare center.

The thesis is qualitative research. The research material was collected in spring 2019 through theme interviews. A total of 7 customers and two Tikankulma employees participated in the interviews. The thesis was done in co-operation with the Lappeenranta congregation.

The theoretical frame on reference of the thesis deals with the effects of the change on the clients' everyday life and the relevance of the day-care center to the client's daily life and the development of day-care center operations. The thesis can be utilized if you need information on the importance of daytime activities in your clients' daily life or if you wish to develop day care center activities.

The results show that community involvement is the most important part of the day-care center's daily life. Neither the location change or the name change have affected the number of customers, but customers perceive the place to be different and more formal place. Many interviewees missed the former facilities.

Our study revealed that the target group faces challenges in using electronic services and that dealing with agencies was seen as challenging. In the future, it could be explored how many use e-services and what is perceived as a challenge for e-services. Another topic for further research could be the individual's experience of employment of barriers

Keywords: day care center, mental health and substance abuse, community, participation, social capital and employment

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Mielenterveys ja päihdetyö	6
2.1	Mielenterveys	6
2.2	Mielenterveyskuntoutus ja mielenterveystyö	7
2.3	Päihdetyön päiväkeskus	8
2.4	Kuntouttava työtoiminta	9
2.5	Sosiaalinen kuntoutus.....	9
3	Alueellinen sosiaalityö	10
3.1	Sosiaalityö muutoksessa	11
3.2	Yksilön osallisuus yhteisössä.....	12
3.3	Alueellinen yhteisöllisyys	12
4	Päiväkeskus Tikankulma	13
5	Opinnäytetyön toteutus.....	14
5.1	Opinnäytetyön taustat, tavoitteet ja tarkoitus.....	14
5.2	Selvitystehtävät.....	15
5.3	Opinnäytetyöprosessin eteneminen	16
5.4	Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	17
5.5	Vastausten teemoittelu	18
5.6	Luotettavuus, yleistettävyyys ja eettisyys.....	20
6	Selvityksen tulokset	21
6.1	Päivätoiminnan merkitys asiakkaalle.....	21
6.2	Muuton vaikutukset asiakkaalle	22
6.3	Hyvät asiat, jotka on säilynyt muutosta huolimatta	24
6.4	Kuntouttava työtoiminta ja työllistyminen	25
6.5	Asiakkaiden toiveita	25
7	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	26
8	Pohdinta	27
	Lähteet	31

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Suostumuslomake
- Liite 3 Tietosuojaseloste

1 Johdanto

Opinnäytetyössämme haluamme selvittää Lappeenrannassa mielenterveys- ja päihdekuntoutusta tarjoavan Päiväkeskus Tikankulman merkityksen alueellisena lähipalveluiden tuottajana, lisäksi selvitämme Tikankulman merkitystä yhteisölle asiakkaiden näkökulmasta. Tikankulma on merkittävä työllistäjä alueen ihmisille, ja tarkastelemme paikkaa myös kuntouttavan työtoiminnan kautta. Olemme suunnanneet opintoja mielenterveys- ja päihdetyöhön ja aiheemme valikoitui tämän suuntautumisen mukaan. Opinnäytetyön avulla pääsemme syventämään omaa ammatillisuuttamme asiakaslähtöisestä toimintamuodosta, alueellisesta sosiaalityöstä ja yhteisön merkityksestä osana kuntoutumista. Aiheemme on työelämälähtöinen ja sitä tarjottiin meille työharjoittelun aikana. Tikankulma on täytännyt tänä vuonna 20-vuotta, eikä sen historian aikana ole aiemmin selvitetty paikan vaikuttavuutta asiakkaiden näkökulmasta, joten nyt on korkea aika tarkastella aihetta syvemmin.

Talouden asettamat reunaehdot pakottavat organisaatiot monissa tilanteissa kohdistamaan toimenpiteitä erityisryhmien palveluihin sen sijaan, että kunta tilaisi esimerkiksi laaja-alaista yhteisösosiaalityötä tietyn asuinalueen asukkaille. (Koriamäki ym. 2005, 12.)

Tällä hetkellä yhteiskunnassa on menossa palveluiden karsiminen erilaisten säästötoimenpiteiden takia. Haluamme opinnäytetyöllämme osoittaa asiakkaiden näkökulmasta sen, kuinka tärkeästä alueellisesta palvelusta on kyse, kun puhutaan Päiväkeskus Tikankulmasta. Pääsemme opinnäytetyössämme selvittämään yhteisösosiaalityötä sekä yhteisöjen merkitystä yksilölle.

Uskomme, että pääsemme tällä tavoin syventämään osaamistamme ja työelämän kanssa yhteistyössä saamme sellaista tietoa, joka hyödyttää meitä tulevaisuudessa monin tavoin. Ymmärrämme jatkossa paremmin yhteisön merkitystä yksilölle ja sitä, kuinka yhteisöt syntyvät. Saamme tietoa osallisuuden vaikutuksista osana kuntoutusta. Oman ammattitaitomme syventämisen lisäksi Päiväkeskus Tikankulman vastuutyöntekijä saa opinnäytetyöstämme työvälineen omaan työhönsä.

Opinnäytetyössämme keskeisinä käsitteinä esiintyvät muun muassa yhteisöllisyys, osallisuus ja sosiaalinen pääoma. Käsitteet kietoutuvat tiiviisti toisiinsa Päiväkeskus Tikankulman arjessa ja vaikuttavat alueeseen vahvasti Tikankulman henkilöstön ja asiakkaiden kautta.

2 Mielenterveys ja päihdetyö

Mielenterveyden häiriöt sekä niihin lukeutuvat päihdeongelmat ovat yhteiskunnassamme kansanterveydellinen haaste. Mielenterveyden häiriöiden suhteellinen osuus Suomessa kasvaa, vaikka samalla väestön fyysinen terveys kasvaa. Syrjäytymisen keskeisin tekijä Suomessa on mielenterveyden ongelmat. On tärkeää saada mielenterveys- tai päihdeongelmiin apua ja tukea varhaisessa vaiheessa. Mielenterveyden ongelmat ovat todella yleisiä ja sen vuoksi kaikkiin palveluihin tarvitaan tämän alueen perusosaamista. Erilaiset arkea kannattelevat päivätoiminnot pitää turvata ja asiakkaat saattaa avun piiriin, jolloin hoito voidaan viedä heidän omaan arkeensa. (Wahlbeck ym. 2018, 15-21.)

2.1 Mielenterveys

Käsitteenä mielenterveys voidaan ymmärtää monilla eri tavoilla. Suomen kieleen sana mielenterveys tuli vasta 1950 - luvulla. Tällöin sanalla mielenterveys, tarkoitettiin mielen sairautta. Tänä päivänä mielenterveys nähdään yhtenä osana terveyttä. Mielenterveys on hyvinvoinnin kannalta hyvin keskeinen voimavara. Mielenterveyteen kuuluu psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen sekä henkinenkin ulottuvuus. Mielenterveyteen sisältyy hyvinvoinnin tunne, yksilölliset valmiudet, kuten omanarvontunto ja hallinnan tunne. Hyvään mielenterveyteen kuuluu lisäksi kyky kestäviin ja hyväksi koettuihin ihmissuhteisiin ja kyky käyttää arjessa omia selviytymiskeinoja sekä taito tunnistaa omia suoja- ja riskitekijöitä. (Karila-Hietala ym. 2017, 11.)

Mielenterveys ei riipu ainoastaan ihmisestä itsestään, vaan yhteiskunnallisilla olosuhteilla on myös vaikutuksia yksilön mielenterveyteen. Hyvissä olosuhteissa voimavarat voivat kasvaa, kun taas huonoissa olosuhteissa voimavarat voivat kulua nopeasti. (Karila-Hietala ym. 2017, 13.)

Mielenterveys muuttuu ja vaihtelee elämäntilanteista riippuen sekä erilaisten kokemusten myötä. Mielenterveyteen voi vaikuttaa yksilö itse, mutta vaikutuksia tulee myös ulkoa, kuten muista ihmisistä, olosuhteista ja yhteiskunnasta. Mielen sairaus ei poissulje mielenterveyttä. (Kitchener ym. 2015, 9.)

Mielenterveystyö on iso osa Lappeenrantalaisen Päiväkeskus Tikankulman arkea. Asiakkaita tuetaan elämäntilanteista riippuen monissa erilaisissa asioissa. Opinnäytetyötä varten tekemistämme haastatteluista ilmeni, että Tikankulman asiakaskunta on muuttunut vuosien myötä ja näillä asiakkailla on entistä enemmän erilaisia mielenterveyden ongelmia.

2.2 Mielenterveyskuntoutus ja mielenterveystyö

Yhteiskunnan pyrkimykset parantaa väestön mielenterveyttä ovat monimutkaisia, koska niihin sisältyy monia eri tieteenaloja sekä erilaisia organisaatioita (Eaton & Fallin 2019, 10).

Maailman terveysjärjestö (WHO 2013) on määritellyt mielenterveyden seuraavasti: *Mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy näkemään omat kykynsä ja selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa sekä työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan.*

Mielenterveyskuntoutus on käsitteenä uusi, se on vakiintunut vasta 2000-luvun alkupuolella. Mielenterveyskuntoutuksen käsite on korvannut aiemmin käytössä olleen psykiatrisen kuntoutuksen käsitteen. Mielenterveyskuntoutuksen kokonaiskuva riippuu täysin eri kuntien, kuntayhtymien tai sairaanhoitopiirien palvelujärjestelmistä ja niiden eroista. Mielenterveyskuntoutuksen vaihtelevuus eri kuntien ja sairaanhoitopiirien välillä on suurta, ja kuntoutuksen toimenpiteistä on vaikeaa saada selkeää kuvaa. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 234.)

Mielenterveyskuntoutuksessa yhteistyö korostuu ja yhteistyötä tehdään monien eri tahojen kanssa. Monialainen verkosto mielenterveyskuntoutuksen tukena voi koostua viranomaisista sekä kuntoutujan lähiomaisista. Kuntoutuksessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, sen avulla saadaan myös monipuolista tietoa kuntoutuksen edistymisestä. (Lehtovirta & Peltola 2012, 303 – 304.)

2.3 Päihdetyön päiväkeskus

Päivätoiminta tarjoaa kävijöilleen mahdollisuuksia vaihtelevaan arkeen ja erilaiseen tekemiseen. Kävijät voivat päivätoiminnassa toimia toisilleen myös vertaistukena. Päivätoiminnan tarkoituksena on se, että jokainen kävijä voi solmia siellä myös vuorovaikutussuhteita sekä harjoitella omia sosiaalisia taitojaan. (Järviskoski & Härkäpää 2011, 241.)

Kuntouttavan päivätoiminnan yksiköt tarjoavat toimintaa sekä vertaistukea ihmisille, jotka kaipaavat tukea omaan päihdeettömyyteensä. Päiväkeskusten toiminta on kaikille avointa ja sen tavoitteena on tukea asiakkaita arjenhallinnassa ja elämäntavan muutoksessa tarjoamalla päihdeetöntä arkea yhteisön jäsenenä.

Päiväkeskus on päihdeongelmaisille suunnattu matalan kynnyksen paikka, joka tukee arjesta suoriutumista. Toimintaan osallistuminen ei vaadi lähetettä, osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Päiväkeskustoiminnalla pitää olla kiinteä tila, toiminnan pitää olla säännöllistä ja aukioloaikojen pitää olla tiedossa yleisesti. Toiminnalla tulee olla ylläpitäjä ja päiväkeskus voi olla joko päihdeetön tai se voi sallia toimintaan päihtyneenä osallistumisen. Päiväkeskuksissa toimintamuodot ovat monipuoliset; hoidetaan perustarpeita, tarjotaan ruokaa ja puhtautta sekä mahdollisuuksia sosiaaliseen elämään. (Lund 2008, 7.)

Päiväkeskus tuo päihdetyön kentälle yksilöitä lähellä olevaa toimintaa sekä tukea heidän arkeensa. Päiväkeskus tarjoaa muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmaisille tilanteen vaatimaa tukea, usein heidän elämänsä auttaa paremmin pienimuotoinen puuhastelu kuin keskusteluterapia. Tällaiset keskuksat toimivat matalan kynnyksen paikkoina, joihin on helppo kenen tahansa tulla. Päiväkeskuksat luovat yhteisöllisyyttä, turvallisuutta ja toimivat paikkana, jossa kohtaaminen on epävirallista. (Heimonen 2007, 12.)

Päihdeiden käyttöön liittyvien ongelmien hoitoon tulee kuulua päihdeiden käytön luomista rutiineista luopuminen. Tällainen voi olla esimerkiksi luopumista sellaisesta sosiaalisesta elämästä, joka liittyy. (Kitchner ym. 2015, 92.) Päiväkeskustoiminta luo puitteita uuden arjen rakentamiselle.

2.4 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on parantaa yksilön elämänhallintaa ja toimintakykyä, jotta hän voisi tulevaisuudessa työllistyä, hakeutua koulutukseen tai osallistua esimerkiksi TE-hallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin. Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ei ole laissa määritelty. Oleellista yksilön kannalta on, että tuotettu palvelu edistää yksilön elämänhallintaa ja työelämässä tarvittavia valmiuksia. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään muun muassa työtoimintana, ryhmätoimintana ja yksilövalmennuksena. Osalle kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelevistä työtoiminta sisältää selkeitä ja erilaisia vastuullisia työtehtäviä. Toisten osalta kuntouttava työtoiminta voi pitää sisällään totuttelua säännönmukaiseen päivärytmiin ja ohjattuun toimintaan sekä arjen hallintaan. (THL Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja.)

Työ ja muu tavoitteellinen toiminta ovat keskeinen osa yksilön hyvinvointia. Eri-laisen toiminnan kautta yksilö liittyy osaksi sosiaalista yhteisöä. Tämän avulla rakennetaan itsetuntoa ja arvostusta sekä opitaan uusia asioita ja kehitetään yksilön kykyjä ja taitoja. Työn pitää olla sellaista, että tehtävistä suoriutuu ja tuntee selviytyvänsä tehtävistä. Laadullisesti ja määrällisesti oikein mitoitettu työ on tekijälleen mielekästä, sopivan haastavaa, ja siitä saa onnistumisen kokemuksia. (Karila- Hietala ym 2017, 138.)

2.5 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on määritelty sosiaalihuoltolain (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014) pykälässä 17 seuraavalla tavalla:

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa sosiaalityön sekä sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea yksilön sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;*
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;*

3) *valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;*

4) *ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;*

5) *muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.* (Sosiaali-
huoltolaki 1301/2014.)

Jokaisella yksilöllä tulee olla mahdollisuus saada tarvitsemaansa apua sekä tukea yhteisönsä jäseniltä. Kun lähellä olevat verkostot ovat tukevia, yksilön selviytyminen on helpompaa myös arjen hankaluuksien aikana. Sosiaalinen tuki ja yhteenkuuluvuus lisäävät parhaimmillaan yksilön turvallisuuden tunnetta, mikä auttaa selviytymään vaikeuksista. Sosiaalisen tuen puute voi altistaa yksilöä esimerkiksi masennukselle ja syrjäytymiselle. Yhteisön ja sen ihmisten toisilleen antama tuki on keskeisessä asemassa toivon ja luottamuksen syntymiselle. Kun yksilö kokee mahdollisuuden tukea toista sekä olla avuksi toiselle, lisääntyy yksilön tunne oman elämän mielekkyydestä. (Karila-Hietala ym. 2017, 94.)

Aina lähiyhteisö ei riitä toimimaan riittävänä luontaisena turvaverkkona, jolloin sosiaalista tukea on haettava muualta. Tällöin apua saadaan ammattiavun tai vertaistuen piiristä. Vertaistuellla tarkoitetaan samankaltaisia kokemuksia läpikäyneiden yksilöiden vastavuoroista keskinäistä tukea ja kokemusten vaihtoa. Vertaistuki voi toteutua suuressa ryhmässä tai kahden kesken ja kasvotusten tai nykyään myös verkossa. Vertaistuessa yksilöiden kesken muodostuu yleensä kannustava ja tärkeä turvaverkko. Kun voi jakaa kokemuksiaan toisen kanssa, yksinäisyudentunne hellittää ja toivo selviytymisestä hiljalleen herää. Vertaistuessa yksilöt auttavat toisiaan normalisoimaan omia tunteitaan ja kokemuksiaan. Tietoisuus siitä, että ei ole ainoa, joka tuntee näin, on usein erityisen tärkeä. (Karila-Hietala ym. 2017, 96-97.)

3 Alueellinen sosiaalityö

Alueellista sosiaalityö perustuu yhteisölliseen sosiaalityöhön, jonka juuret ovat syvällä settlementtityössä. Aikojen saatossa sosiaalityö on muuttunut ja alueellista sosiaalityötä on pikkuhiljaa purettu. Sosiaalityö on jatkuvassa muutoksessa

ja nykypäivän sosiaalityössä keskustellaan taas vahvasti alueellisesta sosiaalityöstä.

3.1 Sosiaalityö muutoksessa

Sosiaalityössä on yli vuosisadan ajan kehitetty tietämykseen perustuvaa työskentely perinnettä. Tämä perinne perustuu tietämykseen ja tutkimuksiin sosiaalisista sekä henkilökohtaisista suhteista, moraalisesta arvioinnista, sosiaalisista rakenteista, sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja nykyajan elämän ongelmista. Sosiaalityön ajattelu haastaa ja asettaa kyseenalaiseksi elämän olosuhteet ja arvon sekä inhimillisen ja sosiaalisen toiminnan tarkoituksen. (Gray & Webb, 2013.)

Yhteisösosiaalityöllä edistetään kunnan asukkaiden hyvinvointia erilaisissa yhteisöissä. Keskeisiä toimintaperiaatteita yhteisösosiaalityössä ovat tällä hetkellä sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, yksilöiden oma-aloitteisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. (THL 2017.)

Tarve sosiaalityön rakenteiden uudistukselle ja työn jalkauttamiselle alueen asukkaiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden pariin on jo tunnistettu. Alan kehittämistyössä erityistä huolta aiheuttavat yksilöt, jotka jäävät sosiaalityön erilaisten palveluiden ulkopuolelle, ne jotka katoavat palveluista kokonaan ja yksilöt, jotka jäävät viimesijaisiin tukitoimiin. On vielä epäselvää, kuinka esimerkiksi Kelan ja sosiaalitoimen välinen yhteistyö ja kommunikaatio jatkossa hoidetaan. Sosiaalityön asema voi heikentyä, jos sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtäväkenttä kapeenee. Sosiaalityö ei tavoita välttämättä niitä yksilöitä, jotka ovat kaikista heikoimassa asemassa yhteiskunnassamme, vaikka juuri nämä yksilöt tarvitsisivat eniten tukea ja palveluita. (Blomgren ym. 2016, 5.) Ryhmämuotoista toimintaa, asukastiloja sekä muunlaista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävää mahdollistavia rakenteita ja työmuotoja on tällä hetkellä vähän. Näitä työmuotoja kaivataan sosiaalityöhön lisää. (Blomgren ym. 2016, 38.)

3.2 Yksilön osallisuus yhteisössä

Osallisuus on kuulumista johonkin tiettyyn kokonaisuuteen, jossa ihminen voi olla läsnä erilaisissa hyvinvointia tuottavissa toiminnoissa sekä saada elämän merkityksellisyyttä lisääviä vuorovaikutussuhteita. Osallisuus on myös vaikuttamista oman elämän kulkuun, omiin mahdollisuuksiin, niihin palveluihin, joita käyttää sekä vaikuttamista yhteisiin asioihin. Hyvinvoinnin lähteillä tarkoitetaan erilaisia aineellisia mahdollisuuksia, esimerkiksi toimeentulo, asuminen ja koulutus. Ne voivat olla myös aineettomia, kuten esimerkiksi luottamus, turva ja luovuus. (Isola ym. 2017, 5.)

Osallisuus tulee esiin yksilön elämässä esimerkiksi henkilökohtaisena päätäntävaltana, mahdollisuutena päättää tekemisistään, sekä ymmärrettävänä, hallittavana ja ennakoitavana toimintaympäristönä. Osallisuus ilmenee myös vaikuttamisen prosesseissa, joissa yksilö voi vaikuttaa oman itsensä ulkopuolella, esimerkiksi ryhmissä, palveluissa, asuinympäristössä tai laajemmin yhteiskunnassa. Lisäksi osallisuus näkyy paikallisesti, kun yksilö kykenee panostamaan yhteiseen hyvään, osallistumaan merkityksellisyyden luomiseen ja kokemiseen sekä liittymään vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin. (Isola ym. 2017, 5.)

3.3 Alueellinen yhteisöllisyys

Nykyään yhteisöllisyys liittyy yhä useammin yhteenkuuluvuuteen, joka perustuu viestintään ja vuorovaikutukseen. Ihmiset saattavat kuulua samanaikaisesti moniin eri yhteisöihin, joiden jäsenyydet voivat olla myös jatkuvuudeltaan satunnaisia. (THL 2017.)

Suvun ja naapurustojen merkitys konkreettisen arjessa auttamisen sekä henkisen pääoman kasvattajina on vähentynyt viime vuosina. Ihmisten side niin sanottuihin luonnollisiin yhteisöihin sekä omaan asuinalueeseensa ei ole kuitenkaan samassa kehityksessä menettänyt merkitystään. (Korkiamäki ym 11.)

Kuuluminen johonkin yhteisöön sekä hyvät ihmissuhteet ovat olennaisen tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille. Nykyisessä yhteiskunnassa tarvitaan yhteisöllisyyden tukemista. Perherakenteiden, palveluiden ja elinkeinoelämän uudistuksista huoli-

matta jokainen ihminen voisi kuulua jonkinlaiseen yhteisöön yhdenvertaisena jäsenenä. Jokaisen ihmisen tulee saada kokea ja tuntea olevansa omassa yhteisössään tärkeä, arvokas ja tarpeellinen. Yhteisöt tarvitsevat välittämisen kulttuuria tukevia sääntöjä, jokaisella on kyky tehdä toiselle pahaa, jos ympäristö sallii tämän. (Karila-Hietala ym. 2017, 90.)

Opinnäytetyötä varten tehtyjen haastattelujen tuloksien perusteella Päiväkeskus Tikankulma muodostaa vahvan ja merkityksellisen yhteisön alueellisesti, vertais-tuellisesti ja ihmisuhteidenkin osalta.

4 Päiväkeskus Tikankulma

Päiväkeskus Tikankulma (ent. Päiväkeskus Kaartinkulma) on Lappeenrannan seurakuntayhtymän päihde- ja kriminaalityön sekä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksoten maksuton ja omaehtoinen ajanviettopaikka. Tikankulma tarjoaa täysi-ikäisille tukea arjen hallinnassa sekä mahdollisuuden arjen sujumiseen päihteettömästi. Päiväkeskus Tikankulmalla on pitkä historia Sammonlahdessa, Lappeenrannassa. Kun päiväkeskus avattiin Sammonlahdessa Kaartinkadulla 20.05.1999 kantoi se nimeä Päiväkeskus Kaartinkulma. Kaartinkulmassa oli ensimmäisenä kokonaisena toimintavuotena käyntikertoja 5357. Vuonna 2001 alkoi ruokailujen järjestäminen ja parturipalvelut. Kävijämäärien huippu sijoittui vuoteen 2007, jolloin yksittäisiä käyntikertoja kertyi 7492. Päiväkeskus on siis vuosi vuodelta nostanut suosiotaan alueen asukkaiden keskuudessa. Kävijämäärien nousu osoittaa, että palvelu on todella matalan kynnyksen lähipalvelu ja kävijöilleen tärkeä kohtaamispaikka.

Kaartinkulma muutti Sammonlahdesta Lavolaan Siltakadulle uusiin tiloihin touko-kuussa 2019. Uudet toimitilat avattiin asiakkaille remontin jälkeen kesäkuussa 2019. Toimitilojen muutos toi mukanaan päiväkeskuksen nimenmuutoksen Päiväkeskus Kaartinkulmasta Päiväkeskus Tikankulmaksi. Kävijöihin nimenmuutos ei paljoa vaikuta vaan puheissa kuulee puhuttavan paikasta pelkkänä *kulmana*.

Päiväkeskus Tikankulma on merkittävä alueellinen työllistäjä. Tikankulmassa on yksi henkilö palkkatukityössä, yksi vammaispalveluiden kautta tullut työtoimintainen ja 19 kuntouttavassa työtoiminnassa olevaa henkilöä. Näille henkilöille

paikka mahdollistaa lisäansioiden lisäksi aktiivimallin velvoittamat aktiivisuuden osoittamiseen vaadittavat toimenpiteet. Alueella ei ole toista paikkaa, joka voisi tarjota yhtä suurelle määrälle ihmisiä kuntouttavaa työtoimintaa.

Tällä hetkellä käyntikertoja Päiväkeskus Tikankulmassa on yli 10 000 vuodessa, jo tämä osoittaa paikan tärkeyden alueen yhteisölle. Tikankulma on edelleen ihmisten olohuone, josta saa apua arjen haasteisiin matalalla kynnyksellä. Ruoka sekä kampaamo ja parturipalvelut ovat muutosta huolimatta säilyttäneet paikkansa päiväkeskuksen arjessa. Aamiaista tarjotaan maanantaisin ja perjantaisin, sekä perinteinen keskiviikkolounas jatkuu omalla paikallaan. Lisäksi lahjoitusruokia jaetaan torstaisin ja leipiä maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin. EU-ruoka apua jaetaan arkisin keskiviikkoa lukuun ottamatta.

5 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa pureudumme tarkemmin siihen, kuinka toteutimme opinnäytetyömme aiheena olevan selvityksen. Kerromme tavoitteistamme, aineiston keruusta ja opinnäytetyöprosessin etenemisestä sekä siitä, kuinka käsitelimme haastattelujen tulokset.

5.1 Opinnäytetyön taustat, tavoitteet ja tarkoitus

Tarve tähän opinnäytetööhön ilmeni työharjoittelun kautta silloisesta Päiväkeskus Kaartinkulmasta. Tuolloin jo tiedettiin, että muutoksia on tulossa ja sen myötä haluttiin selvittää paikan merkitystä asiakkaiden arjessa. Tuolloin Päiväkeskus Kaartinkulmalla oli tarjottavana monenlaista toimintaa ja aktiviteettia asiakkailleen. Ajatus selvittää tarkemmin päivätoiminnan merkityksellisyyttä asiakkaille sekä asiakkaiden tyytyväisyyttä päivätoiminnan sisältöön syntyi uusien toimitilojen ja muuton myötä. Opinnäytetyössä haluttiin selvittää sitä, kuinka muutos näkyy haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden keskuudessa.

Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa asiakkaiden aitoja ja rehellisiä mielipiteitä Päiväkeskus Tikankulman merkityksestä heidän arjessaan sekä alueellisena palveluntuottajana. Tavoitteena oli selvittää, kuinka asiakkaat näkevät päiväkeskuksen arjen tukijana. Lisäksi opinnäytetyön avulla kartoitamme muuton vaikutuksia

asiakkaiden palveluun suhtautumiseen ja käymistottumuksiin. Tikankulman kävijämäärät eivät laskeneet muuton myötä, voimme ajatella, että asiakkaat ovat hyvinkin sitoutuneita paikan toimintaan ja että Tikankulmalla on suuri merkitys asiakkaiden elämässä.

Yhtenä tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, onko asiakkailla kehittämisehdotuksia päiväkeskuksen suhteen, onko jotain mitä asiakkaat paikkaan kaipaisivat. Asiakkaiden lisäksi haastattelimme muutamaa työntekijää, jotta saimme myös tuotua esiin heidän näkökulmaansa Tikankulmasta arjen tukijana.

Tarkoituksena oli saada rehellisiä vastauksia teemahaastatteluiden avulla. Aikaisemman kokemuksen pohjalta asiakkaiden haastattelemisen haasteena on motivointi haastatteluun osallistumiseen, luottamuksen rakentaminen sekä avoimuuden ja rehellisyyden saavuttaminen. Varsinkin kriittisen ja suoran palautteen saaminen asiakkailta voi olla haastavaa, sillä he saattavat pelätä niinsanottua paljastumista tai sitä, että kritiikin antamisesta on jotain seurauksia. Kokemuksen mukaan asiakkaat ovat lojaaleja niin henkilökuntaa kohtaan kuin myös fyysistä paikkaa kohtaan. Selvityksessä ja haastatteluissa on tärkeää painottaa anonymiteettiä eli ketään haastateltavaa ei vastausten perusteella voi lopullisesta opinnäytetyöstä tunnistaa.

5.2 Selvitystehtävät

Avasimme opinnäytetyömme selvitystehtäviä jo hieman edellisessä kappaleessa. Kerromme tässä kappaleessa niistä hieman enemmän. Halusimme saada tämän selvityksen avulla vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Minkälaiset ovat olleet päiväkeskuksen muuton ja muutoksen vaikutukset arjessa?
2. Minkälainen merkitys Päiväkeskus Tikankulmalla on yksilön arjen tukijana?

Ensimmäisenä tehtävämme on selvittää Tikankulman muuton vaikutukset asiakkaiden arkeen. Kysymyksellä pyritään saamaan vastauksia siihen, kuinka asiakkaat kokevat muuton ja uuden paikan, sijainnin sekä muutokset tiloissa, vaikutta-

van arkeen. Ensimmäisen selvitystehtävän yhtenä alakysymyksenä on, minkälaisia hyviä toimintoja on heidän kokemuksensa mukaan siirtynyt muuton mukana. Toisena alakysymyksenä on, minkälaisia ajatuksia asiakkailla on paikan kehittämisen suhteen, mitä toimintoja tai palveluita he haluaisivat Tikankulmassa olevan.

Toinen selvitystehtävä liittyy Tikankulman merkitykseen asiakkaiden arjessa. Kuinka merkityksellistä käyminen Tikankulmassa on ja mitkä asiat asiakkaat kokevat itselleen merkityksellisenä Tikankulman arjessa. Tämän selvitystehtävän alakysymyksenä on, kokevatko asiakkaat saavansa omaan arkeensa tukea Tikankulmasta.

5.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Tutkimuksellisen prosessin alkamisajankohtaa on hyvin vaikeaa määrittää. Tutkimuksellisen prosessin kuvauksessa tutkimuksen erilaiset osiot, kuten kysymysten asettelu, aineiston kerääminen, analysointi sekä tulosten raportointi esitetään usein peräkkäisessä järjestyksessä, vaikka todellisuudessa ne useasti limittyvät toisiinsa etenkin laadullisessa tutkimuksessa. (Alasuutari 2011, 251.)

Selvityksemme alkoi, kun saimme idean opinnäytetyöhön silloisesta Kaartinkulmasta. Selvityksen muoto on pohdinnoissa muuttanut muotoaan useaan otteeseen ja alkoi jäsentymään tarkemmin siinä vaiheessa, kun saimme määriteltyä selvitystehtävät.

Tämän vaiheen jälkeen selvitimme, mistä kaikkialta meidän pitää hakea tutkimuslupaa, koska Tikankulmassa on useita järjestäjätahoja. Saatuamme selville, että tutkimuslupa myönnetään suoraan seurakunnasta ja Kaartinkulmasta, laadimme yhteistyötaholle tutkimuslupahakemuksen. Hakemuksessa selvitimme tutkimussuunnitelman, joka sisälsi muun muassa opinnäytetyön aiheen, aineiston keruumenetelmän sekä aikataulun. Liitteenä hakemuksessa oli tietosuojaseloste sekä saatekirje haastatteluun osallistuville. Tämän jälkeen keskityimme kokoamaan opinnäytetyömme teoriaosassa tarvitsemaamme aineistoa sekä kirjoittamaan teoriapohjaa.

Aineistoa selvitykseen on kerätty teoriapohjan lisäksi haastattelemalla Päiväkeskus Tikankulman asiakkaita sekä henkilökuntaa. Tikankulmasta (ent. Kaartinkulma) ei ole aiemmin tehty tämän kaltaista selvitystä, joten tavoitteena on saada asiakkaiden kokemukset esiin haastatteluiden kautta.

Opinnäytetyön etenemisen prosessi eteni saatekirjeestä suostumuslomakkeeseen ja siitä haastattelujen kautta vastausten käsittelyyn. Jokaiselle haastateltavalle annettiin oma saatekirje sekä suostumuslomake, josta saa kattavan tiedon siitä, kuinka opinnäytetyö etenee sekä kuinka haastateltujen vastauksia käsitellään. Haastattelutilanteessa oli painotettava sitä, että kaikki vastaukset käsitellään luottamuksella eikä tietoa niistä siirry kolmansille osapuolille. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoittamisesta kysyttiin erikseen. Haastateltuamme seitsemää asiakasta ja kahta työntekijää sekä litteroineet haastattelujen vastaukset, aloimme teemoittelemaan vastauksia haastattelun tuloksista nousevien teemojen alle ja kokoamaan tuloksia.

Haastattelut toteutimme torstaina 26.9.2019 Päiväkeskus Tikankulmassa. Haastatteluun valikoitui satunnainen otanta asiakkaista, joita sinä päivänä oli paikalla. Haastateltavat olivat eri ikäryhmistä sekä eri sukupuolten edustajia.

Haastattelutilanteet eivät olleet kovin pitkiä asiakkaiden keskittymisen ja aiheessa pysymisen vuoksi. Luottamuksellisen suhteen rakentamisessa on helpottanut tutuksi tuleminen ennen haastatteluja, ilman luottamuksen rakentumista olisi ollut hyvin vaikeaa päästä haastattelemaan asiakkaita heidän henkilökohtaisista tuntemuksista.

5.4 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Lähestymistapamme aiheeseen on kvalitatiivinen. Valitsimme sen, koska pyrimme saamaan kokonaisvaltaisen ja syvemmän käsityksen päiväkeskustoiminnan kerroksellisesta yhteisösosiaalisuudesta. Teemahaastattelu valikoitui menetelmäksi myös pienen otannan ja selvitystehtävien takia.

Menetelmänä opinnäytetyössä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Tässä opinnäytetyössä puolistrukturoitu haastattelu etenee niin, että kaikille haastateltaville esitetään samat tai likipitään samat kysymykset samassa järjestyksessä.

(KvaliMOTV 2001) Teemahaastattelu sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on astetta strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aihepiirit, teemat, ovat kaikille haastateltaville samoja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86-87.) Päädyimme tähän menetelmään, koska tutkimme alueellista ilmiötä. Lisäksi puolistrukturoitu haastattelu sopii tällaisiin tilanteisiin, joissa haluamme tietoa juuri tietyistä asioista, eikä haastateltaville haluta antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (KvaliMOTV 2001)

5.5 Vastausten teemoittelu

Teemahaastatteluiden avulla tehdyn aineiston keruun jälkeen on vuorossa aineiston ja haastattelujen tulosten käsittely. Kootun aineiston käsittely, vastausten tulkinta sekä siitä tehdyt päätelmät ovat tutkimusten tärkeintä antia (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Tutkimuksen tekemisessä päämääränä juuri onkin aineiston analysointi ja tulosten tulkitseminen. Aineiston analysointi vaiheessa, tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän on saanut itse asettamiin tutkimuskysymyksiin. Joskus tutkimustulosten analysointi voi johtaa siihen, että tutkijat oivaltavat, kuinka tutkimuskysymykset olisi kannattanut muotoilla ja asetella paremmin. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.)

Opinnäytetyössä käytimme aineistoa käsitellessä teemoittelua. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että aineistosta tarkastellaan sellaisia teemoja, jotka esiintyvät siinä usein tai ovat samankaltaisia haastateltaville. Teemoittelu ja luokittelu ovat samankaltaisia menetelmiä. Teemoittelussa kuitenkin korostuu nimensä mukaisesti erilaiset teemat. Pelkistetyksi kyse on kvalitatiivisen aineiston purkamisesta ja luokittelusta erilaisten aiheiden mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Aineiston analyysivaiheessa esiin nostetut teemat ovat tutkijoidensa näköisiä. Nämä teemat siis perustuvat tutkijan tekemiin tulkintoihin haastatteluissa esiin nousevista asioista. On varsin epätodennäköistä, että haastateltavat kertoisi omia mielipiteitään tismalleen samoilla sanoilla toistensa

kanssa. Tutkija kuitenkin merkitsee asiat eri teemojen alle omien tulkintojen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173.)

Seuraava kuva havainnollistaa sitä, kuinka haastatteluvastausten käsittely eteni. (Taulukko 1) Ensin nauhoitetut haastattelut purettiin ja kirjoitettiin tekstimuotoon, jonka jälkeen pääsimme lukemaan haastatteluista sekä alleviivaamaan ja vertailemaan tekstistä toistuvasti esiin tulleita sanoja. Toistuvasti esiin tulleet sanat ryhmittelimme ja yhdistimme omiin luokkiin ja teemoittelimme.

Taulukko 1. Haastatteluaineiston käsittely

Haastatteluvastausten käsittelyssä käytimme apuna erilaisten ilmausten teemoittelua. Teemoittelun jälkeen aineisto oli selkeämpi hahmottaa ja kirjoittaa puhtaaksi. Seuraava taulukko kertoo yksityiskohtaisemmin siitä, kuinka haastattelujen vastaukset on teemoiteltu. (Taulukko 2.)

Teema	Alateema	Yläteema
Päivätoiminnan merkitys	Keskustelu, kulkuyhteydet, ystävyys	sosiaalisuus, kohtaaminen
Muuton vaikutukset	pienet tilat, melu, keittiö, yksityisyys, olohuone, puutyötila, sohva, kävijämäärä, kulkuyhteydet	Toimitilat, viihtyvyys, kävijämäärä
Hyvät käytännöt	leipä, kahvi ja pulla, ruoka, asiakkaat, henkilökunta, parturi, biljardi	Lounas, kahvi, ruoanjako, henkilöstö, asiakkaat, toiminnot/palvelut
Työllistyminen	työ, koulu	töllistyminen, koulutus
Kehittäminen	kela, työvoimapalvelut, raha, retket, askartelu, sohva	asiointi, talous, kädentaidot, viihtyvyys

Taulukko 2. Teemoittelu

Pääteemaksi haastatteluissa nousivat päivätoiminnan merkitys, muuton vaikutukset, hyvät käytännöt, työllistyminen ja kehittäminen. Pääteemat jaoimme vielä ylä- ja alateemoiksi. Alateemaksi muodostui päivätoiminnan merkitykselle keskustelu, kulkuyhteydet sekä ystävyys. Yläteemana sosiaalisuus ja kohtaaminen. Muuton vaikutuksien alateemoja olivat pienet tilat, melu, keittiö, yksityisyys, olohuone, puutyötila, huonekalut, kävijämäärä ja kulkuyhteydet. Yläteemana tälle toimitilat, viihtyvyys ja kävijämäärä. Hyvät käytännöt nostivat alateemaksi leivän, kahvin, pullan, ruoan, asiakkaat, henkilökunta, parturi ja biljardi. Yläteemana nousivat lounas, kahvi, ruoanjako, henkilöstö, asiakkaat sekä toiminnot ja palvelut. Työllistymisen alateemaksi nousi työ ja koulu ja yläteemana työllistyminen ja koulutus. Kehittämisen alateemana nousi esille kela, työvoimapalvelut, raha, retket, askartelu sekä huonekalut. Yläteemaksi nostimme haastatteluista asioinnin, talouden, kädentaidot sekä viihtyvyyden.

5.6 Luotettavuus, yleistettävyys ja eettisyys

Haastatteluja varten hankittiin tarvittavat tutkimusluvut ja haastatteluissa käytettiin saatekirjettä (liite 1), jossa kerrottu minkälaisesta tutkimuksesta on kyse. Haastatteluihin osallistuminen oli asiakkaille vapaaehtoista. Kaikilta haastateltavilta pyydettiin suostumus (Liite 2) haastatteluja varten. Haastattelut toteutimme anonymisti ja tämä tuotiin ilmi haastattelutilanteessa ennen varsinaisen haastattelun alkamista. Haastateltaville kerrottiin mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu heti, jos itsestä tuntuu siltä.

Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on tutkimuksen luotettavuuden ja uskottavuuden kivijalka. Tutkimukselle on aina asetettu tietynlaisia normeja sekä arvoja, joihin tutkimuksen tulee pyrkiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kun arvioidaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta, tulee tutkijoiden kertoa tutkimuksessa toteutetut vaiheet mahdollisimman tarkasti (Hirsjärvi ym. 2009, 232).

Opinnäytetyössä tarkasteltiin aihetta mahdollisimman puolueettomasti. Tutkimukseen voi vaikuttaa se että, haastattelijoita oli paikalla kaksi. Kaksi haastattelijaa voi tulkita vastauksia oman näkökulmansa kautta. Useat eri näkökulmat voivat vaikuttaa vastausten sekä tulosten tulkintaan. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti myös, että ymmärsivätkö haastateltavat kysymyksen siten kuin ne oli tarkoitettu. Haastateltavat saattavat myös ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin haastattelijat ja se voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Kun haastattelut suoritettiin yksilö haastatteluna, lisää se haastattelun luotettavuutta, koska silloin toisten haastateltavien vastaukset eivät vaikuta haastateltavan vastauksiin.

Opinnäytetyötä tehdessä tulee erityisesti huomioida eettinen näkökulma, asiakkaiden haavoittuvuus ja yksityisyyden suoja. Haastateltujen taustoja ei kysytty eikä henkilötietoja, silti tutkimuksessa tulee huomioida asiakkaiden monenlainen elämän historia, joka näkyy vastauksissa. Haastatteluissa nousseita vastauksia tulee käsitellä erityisellä luottamuksella ja anonymiteettiä huomioiden. Haastatteluiden ja vastausten käsittelyn jälkeen haastatteluissa saatu materiaali tulee hävittää asianmukaisesti.

6 Selvityksen tulokset

Tässä luvussa perehdymme selvityksemme tuloksiin. Tulokset ovat koottuna teemoittain ja jokaiselle teemalle on oma alalukunsa.

6.1 Päivätoiminnan merkitys asiakkaalle

Jokaisella haastatellulla asiakkaalla on näkemys Tikankulman merkityksestä heidän arkeensa. Suurin merkitystä tuottava asia on, että on seuraa ja joku, jolle voi jutella. Kaikki haastateltavat nostivat tämän asian esille.

Sosiaalisesta pääomasta on keskusteltu erittäin paljon viimeisten vuosikymmenten aikana. OECD:n määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma koostuu osallistumisesta ohjattuun ryhmätoimintaan ja vapaaehtoistyöhön, omista verkostoista ja näistä verkostoista saatavasta tuesta, sekä luottamuksesta ja kansalaistoimintaan osallistumisesta. (Hanifi 2013.) Päivätoimintaan osallistuvat asiakkaat keraävät omaa sosiaalista pääomaa osallistumalla päivätoiminnan arkeen. Sosiaalinen pääoma on tärkeä osa, kun mietitään tämänkaltaista palvelua ja sen merkitystä asiakkaille.

On kavereita, joille voi jutella

Helpompi saapua paikalle nykyisin

Taloudellinen tilanne on sellanen, että on niinku kevyesti vangittuna tälle seudulle

Kohtaamisessa tärkeintä on asenne ja onko vuorovaikutus tasavertaista vai katsoomeko toisia ylhäältä alas vai alhaalta ylös. Hyväksyvässä ilmapiirissä ihmisen on helpompi olla. Varsinkin elämässä kovia kolhuja saaneilla ihmisillä voi olla vaikeuksia oman itsearvostuksensa kanssa. Yhtälailla masentunut ihminen voi tulkita toisen viestit helposti väärin ja itsensä kannalta epäedullisesti. (Karila-Hietala 2017, 93.)

6.2 Muuton vaikutukset asiakkaalle

Muutoksen vaikutuksista keskusteltaessa monet nostivat esille tilojen haasteellisuuden. Monet kokivat, että tilat eivät ole tarpeeksi viihtyisät, asiakkaat toivoivat enemmän kodikkuutta. Uusi keittiö ja sen mahdollisuudet nähtiin yhtenä paikan parhaista puolista.

Uusi keittiö on hieno

Paikkana pienempi, monet miehet ovat kiroilleet sitä, että ei mahu esimerkiksi syömään...

Meluisempi paikka, porukat ennen voi jakautua useampaan tilaan ja täällä ei ole sellaista yksityisyyttä kun kaikki on samassa tilassa

Kaikki eivät tule toimeen keskenään ja kun pitää olla samassa tilassa niin mielummin lähetään pois

Asiakkaat eivät jää enää istumaan ja viettämään aikaa

Nuoria käy enemmän

Samassa paikassa kaikki toiminnot, vaikuttaa viihtyvyyteen

Puutyötilan käyttö, jäänyt vähemmälle

Kapeammat tilat ja ei oo niin paljon liikkumisvaraa, on kuitenkin valosampi tila,

Ei ole lököttelypaikkaa ja tupakkahuone puuttuu.

Onhan toi hyvä ku on tossa tienvarressa

Alueena uudesta paikasta tykättiin, mutta ison tien läheisyys koettiin vaarana. Vastauksissa korostuivat hyvät kulkuyhteydet ja näkyvämpi paikka. Osa haastateltavista toi esille sen, että kaikki vanhat asiakkaat eivät pääse käymään uudessa Päiväkeskus Tikankulmassa huonon fyysisen kunnon vuoksi. Haastateltavien kokemukset kävijöiden määrästä ovat linjassa toisiinsa nähden, kaikki olivat sitä mieltä, että saman verran on kävijöitä. Osa vanhoista kävijöistä on jäänyt pois, mutta uusia on tullut tilalle.

Helpompi löytää kun on näkyvämpi paikka, hyvät kulkuyhteydet

Osalla saattaa olla hankaluuksia päästä tänne uuteen paikkaan, on huono kunto

Kävijöitä jäänyt pois, mutta uusia kävijöitä tullut tilalle

Saman verran porukkaa käy

Eräs haastateltava pohtii muuton vaikutuksia myös sosiaalisen rakenteen kautta. Hänen mielestään yksi näkyvimpiä muutoksia on, kun on siirrytty kerrostalolähiöstä omakotitaloalueelle; erilainen sosiaalinen rakenne verrattuna vanhaan alueeseen.

Alueellinen erilaisuus ei ole kuitenkaan vaikuttanut päiväkeskuksen arkeen, eikä lähialueen asukailta ole tullut palautetta. Ensireaktio alueen asukkaissa oli ollut

liioiteltu ja alussa oli liikkunut huhu yömajatoiminnasta, mutta tällä hetkellä alueen asukkaita käy ja on käynyt tutustumassa paikkaan ja näin on vähennetty alueen asukkaiden ennakkoluuloja.

6.3 Hyvät asiat, jotka on säilynyt muutosta huolimatta

Toimitilojen muutos ja alueellinen muutos tuo aina mukanaan jonkinlaisia muutoksia myös toimintaan. Asiakkaat kokivat, että on hyvä, kun on jotain vanhaakin säilytetty. Monet haastateltavista pitivät siitä, että aamupalojen tarjoilu, kahvi, pulla ja keskiviikon lounas ovat tallella. Haastateltavat kokivat hyvänä ja heidän arkeaan helpottavana, että leipää ja EU-ruokaa jaetaan edelleen säännöllisesti.

Leivän jakaminen, kahvi ja pulla ja se että asiakkaat on säilynyt samana

Haastateltavat kokivat myös henkilökunnan merkityksen tärkeänä muutoksessa. Haastateltavien mielestä uuteenkin paikkaan on hyvä tulla, kun on tuttu henkilökunta. Muutamat haastateltavat kokivat henkilökunnan paljouden ahdistavana, he kokivat olevansa liikaa valvovan silmän alla eivätkä silloin voineet keskustella vapaasti.

Asiakkaat ja tuttu henkilökunta, tuntuu hyvältä tulla

Kohteliaat pitäjät tai henkilökunta

Kiva paikka ja tuttu paikka

Valvojia on ihan liikaa pienessä tilassa

Yksittäisistä toiminnoista eniten huomio kiinnittyi biljardipöytään, ja vastauksista välittyi mielikuva, että biljardipöytä on paikan sydän. Parturipalveluiden jatkuvuus koetaan myös hyvänä. Monilla ei ole varaa käydä leikkauttamassa hiuksiaan kampaamossa tai parturissa, joten haastateltavat kokevat hyväksi että kahvipaketit ja tuomalla voi leikkauttaa hiukset ja samalla auttaa yhteisöä, kun ilmaista kahvia voidaan tarjota asiakkaille. Kaikin puolin haastateltavat olivat tyytyväisiä nykyiseen paikkaan ja sen toimintoihin. Biljardipöytä ja parturipalvelut saavat paljon kiitosta asiakkaiden puheissa. Eräs haastateltava totesi, että; *Hyvin alkanut toimia täälläkin, uus on aina uutta.*

6.4 Kuntouttava työtoiminta ja työllistyminen

Pitkäaikaisia terveydellisiä ongelmia kokevia työkäisiä on mukana työelämässä. Terveysongelmat rajoittavat työntekoa ja usein terveysongelmat vaikuttavat siihen, että he lopulta jättäytyvät työelämän ulkopuolelle. Monet heistä olisivat vielä halukkaita palaamaan työelämään. Erityisesti tätä ryhmää kiinnostaisi osa-aikatyö. (Taskinen 2012.)

Haastatteluissa korostuu työn merkitys haastateltavien arjelle. Haastatteluissa tuli ilmi, että muutamat haastatelluista kaipaisivat enemmän kontakteja työelämään. Haastatellut toivoivat saavansa kokeilla erilaisten työtehtävien hoitoa. Monet miettivät, että ovatko terveysongelmat esteenä työssä pärjäämiselle ja jos ei pääse kokeilemaan, ei voi tietää. Koulutuksen puute oli myös esteenä työnhaulle. Tikankulmassa on tällä hetkellä 19 henkilöä kuntouttavassa työtoiminnassa. Kuntouttavassa työtoiminnassa on eri-ikäisiä ja eri lähtökohdissa olevia henkilöitä, ja arjen haasteena on löytää mielenkiintoisia ja motivoivia työtehtäviä kaikille.

Jos saisi enemmän työkokemusta ja oikeeta työtä

Voisi testata kykenenkö töihin

Turhaan haen töitä kun minulla ei ole koulutusta.

6.5 Asiakkaiden toiveita

Haastateltavien oli vaikea miettiä mitä he toivoisivat lisää Tikankulman palveluihin tai harrastusmahdollisuuksiin. Eräs haastateltava toivoi enemmän ohjausta ja neuvontaa erilaisten hakemusten täyttämiseen sekä sähköisten palveluiden neuvontaan.

Jännittää välillä tuo Kelassa käyminen ja oman tilanteen kertominen siellä. En ole sähköisiä hakemuksia rohjennu laittaa. Aina käyny paikan päällä

Ei ole varaa käydä kaupungissa hoitamassa asioita

Monet näkivät Tikankulman mahdollisuudet harrastaa hyvinä, jos itseltä löytyy mielenkiintoa tehdä ja kokeilla erilaisia asioita.

Eipä mittään, on hyvät toiminta edellytykset puitteisiin nähden, jos vaan haluaa tehdä

Yksittäisinä toimintoina haastatteluissa nousi seuraavaa:

Haluttas mennä johonkii matkoille ja tän tämmösille

Askartelua, helmitöitä, lehtien ja kirjojen vaihtopiste

Televisio ja sohvat että voisi kattoa vaikka jotain kisoja

Kirpputori nurkka takaisin

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Opinnäytetyöhön tehdyissä haastatteluissa haluttiin selvittää Tikankulman asiakkailta muuton ja muutoksen vaikutuksia. Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että asiakkaille suurin muutos ei liittynyt toimintaan tai sijaintiin, vaan suurimman muutoksen asiakkaat kokivat toimitiloissa. Haastateltavat kokivat, että toimitilojen erilaisuus vaikutti heidän arkeensa eniten ja monet haastateltavista kaipasivat vanhoja toimitiloja. Haastateltavat olivat kiintyneitä seiniin ja erillisiin huoneisiin, jotka tuntuivat enemmän kodinomaisilta verrattuna nykyisiin tiloihin. Tämä vaikutti suoraan asiakkaiden viihtyvyyteen ja siihen, kuinka pitkään toimitiloissa vietetään aikaa.

Muutto uusiin tiloihin uudelle alueelle ei ole tuonut notkahdusta kävijämääriin, vaan asiakkaita käy saman verran. Käyntien luonne sen sijaan on muuttunut, se ilmeni haastatteluista. Nykyisin asiakkaat käyvät toimittamassa asiansa, hake-
massa leipää tai juomassa kahvikupin, mutta harvemmat jäävät viettämään aikaa koko päiväksi.

Tutkimustuloksissa nousi vahvasti esiin ihmisten kohtaaminen. Monet haastateltavista kertoivat, että he asioivat Tikankulmassa sen vuoksi, että tapaavat muita ihmisiä. Haastateltavat kokivat, että ovat mieluummin Tikankulmassa kuin yksin kotona. Tulosten perusteella yksinäisyys näyttäytyy haastateltavien arjessa vah-

vasti ja siihen haetaan apua ja tukea Päiväkeskus Tikankulmasta. Samassa tilanteessa olevien kohtaaminen koettiin tärkeäksi, voidaan vaihtaa kuulumisia ja puhua maailman ja kaupungin tapahtumista.

Haastateltavat pitivät myös ilmaisen ruoan, aamupalan ja kahvin tarjoamista tärkeänä osana heidän arkeaan. Nämä asiat olivat niitä, jotka saivat haastateltavat lähtemään liikkeelle ja pois kotoa. Tikankulmassa tarjottava aamupala toi asiakkaille tarvittavaa päivärytmiä. Haastattelujen aikaan keskiviikkolounas ei ollut vielä alkanut ja haastateltavat odottivat, että keskiviikkoisin tarjottava lounas palaa takaisin Tikankulman arkeen.

Työllisyys ja työllistyminen nousivat myös haastateltavien vastauksista esiin. Heillä oli kova tarve löytää itselleen palkkatyötä sekä työskennellä yhteisönsä hyväksi. Monet kokivat haluavansa kokeilla erilaisia työtehtäviä, jotta löytäisivät oman alansa, jolla voisivat tulevaisuudessa työskennellä. Toiset haastatelluista halusivat Päiväkeskus Tikankulman avulla enemmän kontakteja työelämää.

Kaikki haastateltavat kokivat, että saavat tällä hetkellä tarvitsemansa avun ja tuen päiväkeskus Tikankulmasta. Haastateltavilla oli vaikeuksia hahmottaa ja yksilöidä sitä, mitä tukea he saavat. Haastateltavilla oli myös vaikeuksia hahmottaa mitä toimintoja tai palveluita he haluaisivat Tikankulmaan.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön prosessi käynnistyi jo keväällä 2018. Prosessi on ollut haastava ja aihe on elänyt koko matkan ajan. Lopullinen opinnäytetyön selvityksellinen osuus muotoutui kesän ja syksyn 2019 aikana. Haasteita työskentelylle aiheutti myös opinnäytetyön rajaaminen. Aihe on laaja ja teoriaa sekä haastateltavia asiakkaita olisi ollut paljon. Lisäksi olisimme voineet haastatella työelämän edustajia ja yhteistyökumppaneita. Haasteena oli selvitystehtävien ja haastattelukysymysten muotoilu, jotta saamme haastateltavien vastauksista esille sen tiedon, jota opinnäytetyöllä haluamme tuottaa.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Uskomme, että opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää myös valtakunnallisesti, kun suunnitellaan päiväkeskustoiminnan aloittamista. Tämä opinnäytetyö antaa arvokasta tietoa moniammatillisen verkoston merkityksestä ja hyödynnettävyydestä muissakin matalan kynnyksen palveluissa. Näemme, että asiakkaiden vastaukset vertaistuesta ja ihmisten kohtaamisesta ovat päiväkeskustyön perusta, jolle on hyvä rakentaa lisää toimintoja.

Eräs haastateltava kertoo haastattelussa, että häntä jännittää välillä Kelassa käyminen ja hakemuksen vieminen, hän kertoo myös, että ei ole sähköisiä hakemuksia vielä kokeillut, kun tuntee sen epävarmaksi. Tikankulman asiakkaat ovat haavoittuvassa asemassa olevia ja tarvitsevat arjessaan erilaisia tukimuotoja. Yhteistyötä eri viranomaisten kesken olisi hyvä hyödyntää. Tikankulmassa voisi olla esimerkiksi kerran kuukaudessa Kelan, aikuissosiaalityön ja työelämäpalveluiden päivystys. Näinä päivystyspäivinä alan asiantuntijat voisivat auttaa hakemusten täyttämässä ja sähköisten palveluiden käytössä sekä tehdä aktiivisuussuunnitelmia.

Tukitoimet eivät auta kaikkia ihmisiä työllistymään, mutta erittäin monelle ihmiselle erilaiset työelämän joustot tai apuvälineet olisivat ansiotyöhön pääsyssä avainasemassa. (Taskinen 2012.) Tikankulmassa olisi mahdollisuudet tehdä yhteistyötä alueen yrittäjien sekä palveluntuottajien kanssa ja kartoittaa, olisiko heillä mahdollisuutta tarjota pieniä projekteja Tikankulman asiakkaille, jotta he saavat aitoja kokemuksia ja kontakteja työelämään.

Opinnäytetyön teoriassa aiemmin on todettu, että kohtaamisessa tärkeää on asenne ja se, onko vuorovaikutus tasavertaista. Päiväkeskuksessa yksilöt kohtaavat samassa tilanteessa olevia ihmisiä ja näin syntyy vertaistukea arjen haasteisiin. Vertaistuki on äärimmäisen tärkeää ihmisen selviytymisen kannalta ja se vahvistaa sosiaalista pääomaa. Tähän teoretietoon nojaten päiväkeskus Tikankulmassa voisi toimia erilaisten vertaistukiryhmien toimintaa ja kokemusasiantuntijoita, jotka auttavat arjen haasteista selviytymisessä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa (THL 2016) sosiaalityön ammattilaiset olivat sitä mieltä, että

työn kentälle tarvitaan enemmän ryhmämuotoista toimintaa, asukastiloja sekä muunlaista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviä elementtejä. Päiväkeskus Tikankulma vastaa tähän tarpeeseen. Yhteistyötä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksoten kanssa jalkautumisen tiimoilta olisi hyvä kehittää lisää. Samassa THL:n (2016) tutkimuksessa nousi ilmi, ettei sosiaalityön palvelut tavoita kaikkia ihmisiä, jotka ovat palveluiden tarpeessa. Tähän huoleen voisi jalkautuminen vastata ja näin on mahdollista saada ihmiselle parempi tuki palveluiden käyttöön sekä lisätä tietoa erilaisista palveluista, joita ihmisillä on oikeus käyttää.

Eniten haastatteluiden aikana nousi esille ihmisten kohtaaminen. Haastatteluiden aikana huomasimme, että kohtaaminen on kaikille asiakkaille tärkein Tikankulman tarjoama asia. Odotimme tuloksista enemmän negatiivista palautetta järjestelmän toimimattomuudesta, mutta haastateltavat olivat tyytyväisiä omaan arkeensa yhteisön jäsenenä. Meille jokaiselle on tärkeää kuulua jonkun yhteisön jäseneksi ja haastatellut kokivat Tikankulman omaksi yhteisökseen, jossa saavat olla sellaisia kuin ovat.

Mielenterveys ja päihdetyö oli aiheena entuudestaan tuttu. Oli kuitenkin mielenkiintoista päästä tutkimaan aihetta asiakkaiden näkökulmasta sekä tutustua syvemmin asiakkaiden kautta päiväkeskuksen arkeen. Enemmän päivätoiminnan muodot ovat esillä ikä-ihmisten toiminnassa ja ikä-ihmisten päiväkeskustoiminta saa myös mediassa enemmän julkisuutta kuin muille tarjottava päivätoiminta. On hienoa saada opinnäytetyöllä näkyväksi päivätoiminnan merkitys mielenterveys- ja päihdetyössä.

Haastattelujen kautta pääsimme tutustumaan lähemmin ihmisten arkeen ja saimme lisää ymmärrystä siitä, miksi asioita tehdään ja toimintoja luodaan. Pääsimme näkemään läheltä sen, kuinka esimerkiksi kädentaitojen harjoittelu luo yhteisöllisyyttä ja osallisuutta omaan yhteisöön sekä yhteiskuntaan. Huomasimme myös opinnäytetyön tekemisen aikana sen, että ihmiset eivät halua olla vain auttamisen kohde, vaan he haluavat myös itse auttaa omaa yhteisöään esimerkiksi talkoiden kautta. Ihmiselle on merkityksellistä kuulua johonkin yhteisöön ja olla yhteisön tuottava jäsen.

Opinnäytetyön aikana opimme paljon selvityksen tekemisestä ja siitä, kuinka haastatteluja totutetaan ja aineistoa käsitellään. Haastattelu vastausten käsittely oli alkuun haastavaa ja jouduimme useaan kertaan jäsentämään saamaamme tietoa uudelleen. Olimme haastatteluiden kautta tekemisissä monenlaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa ja uskomme että saamme tästä arvokasta kokemusta ihmisten kohtaamiseen tulevassa työssämme.

Lähteet

- Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P. & Saikku, P. 2016. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2016. Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy. Tampere. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130515/URN_ISBN_978-952-302-648-3.pdf?sequence=1. Luettu 25.8.2019.
- Eaton, W. & Fallin, D. 2019. Public mental health second edition. Oxford university press. New York
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino
- Finlex. Sosiaalihuoltolaki. 3101/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp446147568>. Luettu 15.9.2019.
- Grey, M. & Webb, S. Social work theories and methods - 2nd edition. Sage publications Ltd. London
- Hanifi. R. 2012. Sosiaalinen pääoma jakautuu epätasaisesti. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 4/2012. https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_003.html
- Heimonen, P. 2007. Päiväkeskus mahdollisuutena, Opas päihdetyön päiväkeskustöiden kehittämiseen. Sininauhaliitto. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. Helsinki
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudempi painos. Tammi. Helsinki
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on- Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 33/2017. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy. Helsinki. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 20.8.2019.
- Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet: näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. 5. uudempi painos. WSOYpro. Helsinki
- Karila-Hietala, R., Wahlbeck, K., Heikanen, T., Stengård, E. & Hannukkala, M. 2017. Mielenterveys elämäntaitona. Mielenterveyden ensiapu 1. Suomen Mielen-terveysseura. Helsinki

Kitchener, B., Jorm, A., Kelly, C., Lassander, M. & Karila-Hietala, R. 2015. Haa-voittuva mieli -tunnista ja tue. Mielenterveyden ensiapu 2. Suomen Mielenterveysseura. Helsinki.

Korkiamäki, R., Nylund, M., Raitakari, S. & Roivainen, I. 2005. Yhteisösosiaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Sosiaalityön tietopalvelu. https://www.sosiaalialantietopalvelu.fi/lisamateriaalit/yhteisot_ja_sostyo_esi-puhe.pdf. Luettu 26.8.2019.

KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html. Luettu 19.8.2019.

Lehtovirta, M. Peltola, L. 2012. Ihminen mielessä: psykologian perusteet lähihoitajalle. Edita. Helsinki

Lund, P. 2008. Päihdetyön päiväkeskus. Katoava työmuoto vai tärkeä osa palveluketjua. Sininauhaliitto. Hakapaino Oy. Helsinki.

Maakorpi, T. & Marttinen, R. 2010. Vertaistuen ja yhteisöllisyyden merkitys päiväkeskus asiakkaiden kokemana. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Helsinki. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25248/Vertaistuen_ja_yhteisollisyyden_merkitys_paivakeskusasiakkaiden_kokemana.pdf?sequence=1 Luettu 25.8.2016

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 19.8.2019.

Sandelin, A-M. 2009. Sateenkaaren päiväkeskuksen toiminta tutkimus. <http://www.theseus.fi/handle/10024/5545> Luettu. 21.8.2018

Savolainen, K. 2008. Yhteisösosiaalityön tehtävä mielenterveyden edistämisessä. Licensiaatintutkimus. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=126c5218-d4a2-4e11-bb5d-4d1d864f1000> Luettu 24.8.2018

Taskinen, P. 2012. Osatyökykyisillä on työhaluja terveysongelmista huolimatta. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 4/2012. https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_005.html?s=5. Luettu 20.8.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. <https://thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-sisalto>. Luettu 24.8.2019.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Yhteisösosiaalityö. <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/sosiaalipolitiikka/sosiaalityo/yhteisososiaalityo>. Luettu 23.8.2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudempi painos. Tammi. Helsinki

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S. & Tourunen, J. 2018. Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160554/89-2017-Yhdes-saMielin_valmis.pdf. Luettu 26.8.2019.

Sosiaali- ja terveysala

Saatekirje

Opinnäytetyön tekijät: Pilvi Hyttinen ja Pia Tomperi

Opinnäytetyö kuuluu Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutusalan Sosionomi opintoihin.

Tällä opinnäytetyöllä pyrimme selvittämään Päiväkeskus Tikankulman vaikuttavuutta yhteisölle. Tavoitteena on saada kattava kuva siitä, minkälaisena lähipalvelun tuottajana päiväkeskus nähdään asiakkaiden elämässä.

Opinnäytetyö on merkityksellinen alueen yhteisölle ja Päiväkeskus Tikankulman henkilöstölle, koska se tuo näkyväksi asiakkaiden näkemyksen ja kokemuksen sekä antaa palvelulle mahdollisuuden kehittyä. Opinnäytetyön avulla saadaan tietoa tulevaisuuden päätöksentekoon.

Osallistujiksi on valittu Päiväkeskus Tikankulman asiakkaita, jotta saisimme mahdollisimman laajan kuvan niin pitkistä kuin lyhyemmistä vaikutuksista yksilön arkeen.

Osallistuminen tutkimukselliseen kehittämistehtävään on täysin vapaaehtoista ja haastatteluihin osallistujilla on mahdollisuus keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Opinnäytetyöllä on voimassa oleva tutkimuslupa Lappeenrannan seurakuntayhtymältä.

Osallistuminen haastatteluun vie aikaa 10-20 minuuttia.

Pilvi Hyttinen, pilvi.hyttinen@student.saimia.fi

Pia Tomperi, pia.tomperi@student.saimia.fi

Sosiaali- ja terveysala

Suostumuslomake

Suostumus

Opinnäytetyö Päiväkeskus Tikankulma- Asiakkaiden kokemuksia päivätoiminasta

Tekijät: Pilvi Hyttinen ja Pia Tomperi

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiin riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa ilman että se vaikuttaa saamaani hoitoon tai kuntoutukseen.

Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Lisäksi annan suostumukseni henkilötietojen keräämiseen opinnäytetyöhön laadinnassa syntyvään tutkimusrekisteriin. Minua on informoitu henkilötietojen käsittelystä tutkimuksen yhteydessä.

Aika ja paikka

Asiakas/potilas

Opiskelija/opiskelijat

OPINNÄYTETYÖTÄ KOSKEVA TIETOSUOJAILMOITUS

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) artikkelat 13 ja 14

Laatimispäivämäärä: 3.12.2018

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötietoja käsitellään opinnäytetyön tutkimusta ja haastatteluja varten. Opinnäytetyössä haastatellaan Päiväkeskus Kaartinkulman yhteistyöverkostoa, jotta saadaan selville, minkälaisena lähipalveluita tuottavana yksikkönä päiväkeskus Kaartinkulma nähdään verkoston sisällä.

Rekisterin tietosisältö

Rekisteriin keräämme sinusta seuraavat tiedot: nimi, puhelinnumero, sähköpostiosoite, ammattinimike ja työpaikka.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Opinnäytetyön osalta henkilötietojen keräämisperuste on suostumus

Mistä kaikkialta henkilötietoja keräämme / Tietolähteet

Henkilötietoja keräämme ainoastaan rekisteröidyltä itseltään

Tietojen siirto tai luovuttaminen ulkopuolelle

Henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille

Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Henkilötietoja säilytetään ulkoisten palveluntarjoajien palvelimilla Microsoft office 365, joiden serverit eivät sijaitse Euroopan talousalueella.

Rekisterin suojauksen periaatteet

Opinnäytetyön laatijoita on ohjeistettu salassapitovelvollisuudesta koskien opinnäytetyön laatimisen yhteydessä kerätyistä tiedoista.

Tietoja käsitellään korkeakoulun turvallisilla palvelimilla ja tietoihin pääsy on mahdollista ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä Pilvi Hyttisellä ja Pia Tomperilla. Haastattelujen jälkeen analysointivaiheessa aineisto anonymisoidaan.

Kuinka kauan kerättyä aineistoa säilytetään

Aineisto säilytetään opinnäytetyö prosessin ajan huhtikuun 2019 loppuun asti

Automatisoitu päätöksenteko

Aineistoa käsiteltäessä ei tapahdu automaattista päätöksentekoa.

Oikeutesi / Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, milloin henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Tutkimuksen keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoja.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietolainsäädäntöä.

Rekisteröidyllä on seuraavat EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaiset oikeudet:

- a. Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot.
- b. Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen.
- c. Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen yleisen edun

mukaisia arkistointi tarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimus-tarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, jos oikeus tietojen poistami-
seen estää tai suuresti vaikeuttaa henkilötietojen käsittelyä

- d. Rekisteröidyn oikeus tietojen rajoittamiseen.
- e. Rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle.

Tutkimusrekisterin tiedot

- Rekisterin nimi: Pilvin ja Pian opinnäytetyö rekisteri
- Kyseessä on kertatutkimus
- Tutkimuksen kesto aika: 01.01.2019- 30.10.2019
- Henkilötietojen säilyttämisen kesto aika: 01.08.2019- 30.10.2019

Rekisterinpitäjän ja yhteys henkilön tiedot

Pilvi Hyttinen, pilvi.hyttinen@student.saimia.fi, 0440209866

Pia Tomperi, pia.tomperi@student.saimia.fi, 0504309101